Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence - Fællesrapport

Positive effekter for arbejdsliv og karriere set fra et medarbejderperspektiv

Marts 2021
Jytte Lyngvig

Fællesrapport for tre arbejdsmarkedsundersøgelser foretaget for Det Nationale Center for Fremmedsprog

Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence - Fællesrapport
– Positive effekter for arbejdsliv og karriere set fra et medarbejderperspektiv
2. udgave 2026
Copyright © 2021 Forfatterne & NCFF

Forfatter: Jytte Lyngvig

Indholdsfortegnelse

1: Baggrund og formål 4

2: Hvordan bidrager undersøgelserne til den nationale sprogstrategi? 5

3: Undersøgelsernes opbygning 7

4: Resultater fra spørgeskemaundersøgelserne 8

a. Baggrundsoplysninger om respondenterne 8

b. Sprogkompetencer og brug af sprog 13

c. Positive effekter af kompetencer i sprog 18

5: Fælles delkonklusion på spørgeskemaundersøgelserne 23

6: Resultater fra de individuelle interview 25

Sprogkompetencer påvirker arbejdssituationen positivt 25

Sprogkompetencer giver andre arbejdsopgaver og øger kvaliteten i opgaveløsningen 26

Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt 26

Sprogkompetencer er nødvendige for faglig udvikling og internationalt samarbejde 26

Kunde-, klient- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer 27

Det kræver et vist niveau og en indsats at få nytte af sine sprogkompetencer 27

Skriftlige kompetencer kan også være vigtige 27

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer 28

Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg 28

Forskellige refleksioner over sproget engelsk 28

Fremmedsprog har betydning 29

7: Fælles delkonklusion på interviewene 30

8: Samlet konklusion på de tre undersøgelser 31

9: De videre perspektiver på baggrund af undersøgelserne 33

1

Baggrund og formål

Det lyder intuitivt rigtigt, at solide sproglige tillægskompetencer har en positiv betydning i og for mange arbejdssituationer, og det er derfor relevant at finde ud af om denne fornemmelse kan dokumenteres. Det er i Danmark gjort på forskellige måder ud fra et virksomhedsperspektiv, men ikke ud fra et medarbejderperspektiv, og det er formålet med dette projekt. En tillægskompetence er, som ordet siger, en kompetence i tillæg til en eller flere hovedkompetencer. Så deltagerne i målgruppen har derfor andre hovedkompetencer end sprog og arbejder uden for de traditionelle arbejdsområder for sproguddannede som sprogundervisning, oversættelse og tolkning. For dem i målgruppen er sprog oftest hverken en synlig, erkendt eller anerkendt kompetence.

Formålet med dette projekt er at undersøge om og hvordan positive effekter af at have solide sproglige tillægskompetencer indvirker på arbejdslivet. En positiv påvirkning af arbejdsliv og karriere kan vise sig på forskellige måder, som bedre muligheder for interessante arbejdsopgaver, flere og bedre karriereveje eller et økonomisk plus. Det er således særligt gevinstaspektet ved sprogkompetencer set fra medarbejderens perspektiv, der her er interessant at afdække uanset, at sprogkompetencer også har kulturelle, interpersonelle og personlige positive bidrag, der også er vigtige.

Perspektivet i at få gavnlige effekter af sproglige tillægskompetencer ud fra et medarbejderfokus frem er at skabe den synlighed, der skal til for at øge erkendelsen af nytteværdien af sprog. Det vil fremme, at sprog naturligt kommer til at indgå i kompetence- og karriereplanlægning på linje med for eksempel ITkompetencer.

Da der her er tale om at efterprøve en tese om, at sproglige tillægskompetencer har en positiv værdi for den enkelte, vil det første skridt være en begrænset undersøgelse af eksplorativ karakter. På denne baggrund kan der efterfølgende realiseres en større kvantitativ undersøgelse. Målgruppen er uddannede med andre hovedkompetencer end sprog, og derfor er et samarbejde med faglige organisationer en god indgang til at skabe kontakt. I dette projekt er gennemført i alt tre enkeltundersøgelser mellem november 2019 og december 2020, og den forliggende rapport samler de vigtigste resultater fra disse tre undersøgelser, der også er rapporteret enkeltvis. Undersøgelserne har haft samme opbygning, hvorfor det er relevant at sammenstille resultaterne.

2

Hvordan bidrager undersøgelserne til den nationale sprogstrategi?

Den nationale sprogstrategi, der blev vedtaget i 2017, har to hovedformål:

1. at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk samt
2. at højne kvaliteten og relevansen af sproguddannelser.

I kapitel 7 i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog* fokuseres på, at flere skal kombinere deres kernefaglighed med stærke sprogkompetencer, og her refererer man til Dansk Industris undersøgelse fra 2016, *Behov for fremmedsprogskompetencer og dansk eksport går hånd i hånd,* samt en undersøgelse af jobopslag gennemført for Uddannelses- og forskningsministeriet, også fra 2016. DI-undersøgelsen er en rundspørge blandt de internationalt orienterede medlemsvirksomheder baseret på 376 indkomne svar.

Den bekræfter, at der er brug for sproglige kompetencer i form af dobbeltkompetencer, i denne undersøgelse kaldet tillægskompetencer. Det er opfattelsen, at de sproglige kompetencer ikke kan stå alene, men skal være et tillæg til en anden uddannelse, og selvom to tredjedele af virksomhederne primært anvender engelsk, så bruger en tredjedel helt eller delvis også andre fremmedsprog. Virksomhederne beskriver et behov for tysk, fransk, spansk, svensk og kinesisk.

En tredje undersøgelse er gennemført på Syddansk Universitet for NCFF, *Fremmedsprog i og til et arbejdsliv – en afdækning af behov for tysk og/eller fransk i private virksomheder og offentlige institutioner*. Her en tale om kvalitative interview i små og mellemstore virksomheder gennemført i perioden 1. december 2019 til 30. september 2020. Der indgår 30 danske, 6 tyske og 5 franske virksomheder, og konklusionen er, at der er behov for kompetencer i både tysk og fransk.

Undersøgelserne med afsæt i virksomhederne indikerer således behov for sprogkompetencer i både store, mindre og små virksomheder, men hvordan ser det så ud fra et medarbejderperspektiv? Det er ikke muligt at se i de ovennævnte undersøgelser, og der er derfor behov for at undersøge dette særskilt, for ved at tage udgangspunkt i medarbejderne og synliggøre gevinster for arbejdsliv og karriere, kan det forventeligt få en effekt, der får "flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk." (*Strategi for styrkelse af fremmedsprog*, side 4). Der er tre forskellige veje at gå for en udbygning af solide sproglige tillægskompetencer:

- Vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra ungdomsuddannelsen
- Udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse
- Efteruddannelse

Hvad, der skal vælges, afhænger af hvem, man vil have fat i. En øget efterspørgsel af sproglige tillægskompetencer, hvad enten det er i form af større fokus på sprog i ungdomsuddannelserne, vedligeholdelse og videreudvikling af sprogkompetencer fra ungdomsuddannelsen eller udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse eller efteruddannelse, vil det kræve flere højtuddannede undervisere og udvikling af didaktiske metoder. Det opnås ved at fokusere på kvaliteten og relevansen af sproguddannelserne. Dette projekt understøtter således begge mål for sprogstrategien.

3

Undersøgelsernes opbygning

Undersøgelserne afdækker medarbejdernes egenopfattelse af deres sprogkendskab, sprogbehov og nytten af sproglige tillægskompetencer i gruppen af akademikere med andre faglige hovedkompetencer end sprog, og de tre enkeltundersøgelser er foretaget i samarbejde med forskellige faglige organisationer. Den første undersøgelse er gennemført i samarbejde med JA – fagligt fællesskab for alle med en akademisk interesse i natur, miljø og fødevarer, der blandt andet har agronomer, biologer, forstkandidater, jordbrugsøkonomer og landskabsarkitekter som medlemmer, den anden i samarbejde med Den Danske Dyrlægeforening (DDD) og den tredje i samarbejde med Dansk Magisterforening (DM). De faglige organisationer har bistået ved at informere om formålet og bringe linket til undersøgelsernes spørgeskemaer i deres elektroniske medlemsblade. JA-linket var aktivt i perioden 6. november 2019 til 10. januar 2020. Det blev også bragt på NCFF's netsted. DDD-linket var aktivt i perioden 13. august til 29. september 2020, og DM-linket var aktivt i perioden 15. september til 31. oktober 2020.

Der gælder det særlige for Dansk Magisterforening, at man her også organiserer akademikere med sproguddannelser. Linket har været tilgængeligt for alle medlemmer, og det betyder, at besvarelserne i DM-delundersøgelsen både kommer fra en gruppe af akademikere, der ikke har en sproguddannelse, og en mindre, men betydelig gruppe, med en sproguddannelse. I den foreliggende samlede afrapportering er det kun svarene fra DM-medlemmer, med sprog som *tillægs*kompetence, der er medtaget, da det er denne gruppe, der indgår i målgruppen. Resultaterne fra de sproguddannede er dog også bearbejdet, og de er afrapporteret i særrapporten for DM-undersøgelsen. De tre enkeltundersøgelser består af en spørgeskemaundersøgelse og et antal uddybende individuelle interviews, der kvalificerer og nuancerer resultaterne fra spørgeskema-delen. Spørgeskemaer og interviewguide findes som bilag i de tre særrapporter.

4

Resultater fra spørgeskemaundersøgelserne

Spørgeskemaet er sat op i SurveyXact, og fordi det er publiceret som et link i de elektroniske medlemsblade, har nogle valgt at trykke på linket og åbne spørgeskemaet og er enten ikke gået videre eller har besvaret ganske få spørgsmål. Disse besvarelser indgår ikke i undersøgelserne. Det gør fuldstændige eller næsten fuldstændige besvarelser, og størstedelen er fuldstændige besvarelser. Antallet af besvarelser er forskelligt i de tre delundersøgelser. I JA-undersøgelsen indgår 80 besvarelser. I DDD-undersøgelsen er der 57 besvarelser og i DM-undersøgelsen indgår 133 besvarelser fra medlemmer med sprog som tillægskompetence. Linket har været tilgængeligt for alle, så besvarelserne er fra dem, der selv har valgt at deltage.

De fleste respondenter har, som nævnt, besvaret alle spørgsmålene, men enkelte spørgsmål er ikke besvaret af alle. Derfor er antallet af respondenter angivet i parentes, når det er relevant, og procentsatsen er beregnet ud fra det konkrete antal respondenter. Procenten er afrundet til et helt tal, hvorfor summen kan afvige fra 100. I flere af spørgsmålene er der mulighed for at sætte flere krydser, således at antallet af markeringer ikke svarer til antallet af respondenter, men er større, og dette er angivet, når det er tilfældet. Nogle delspørgsmål har så få respondenter, at det er irrelevant at bringe resultaterne, endsige at konkludere på svarene.

Spørgeskemaet består af tre dele. Den første del har spørgsmål, der drejer sig om respondenternes baggrundsoplysninger, den anden del omhandler sprog og brug af sprog, mens den tredje og sidste del handler om nytten af sprog som tillægskompetence.

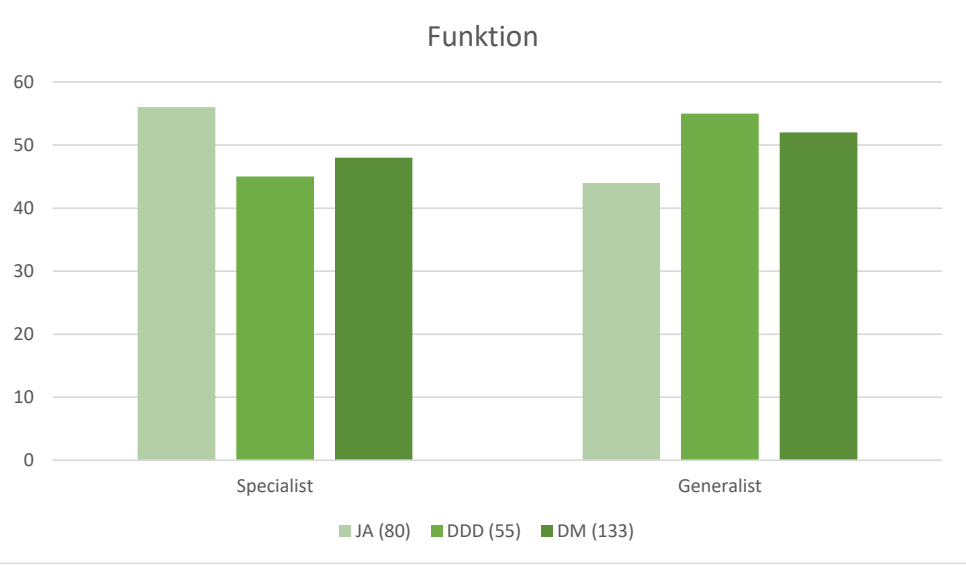
a. Baggrundsoplysninger om respondenterne

Spørgeskemaet indledes med en række spørgsmål om baggrundsoplysninger. Formålet med dette er dels at indsamle informationer, der kan fortælle om respondenterne som gruppe, og samtidig giver oplysningerne mulighed for en kvalitativ validering af, om målgruppen er nået. I denne fællesrapport er kun medtaget udvalgte baggrundsoplysninger. Der findes flere i særrapporterne.

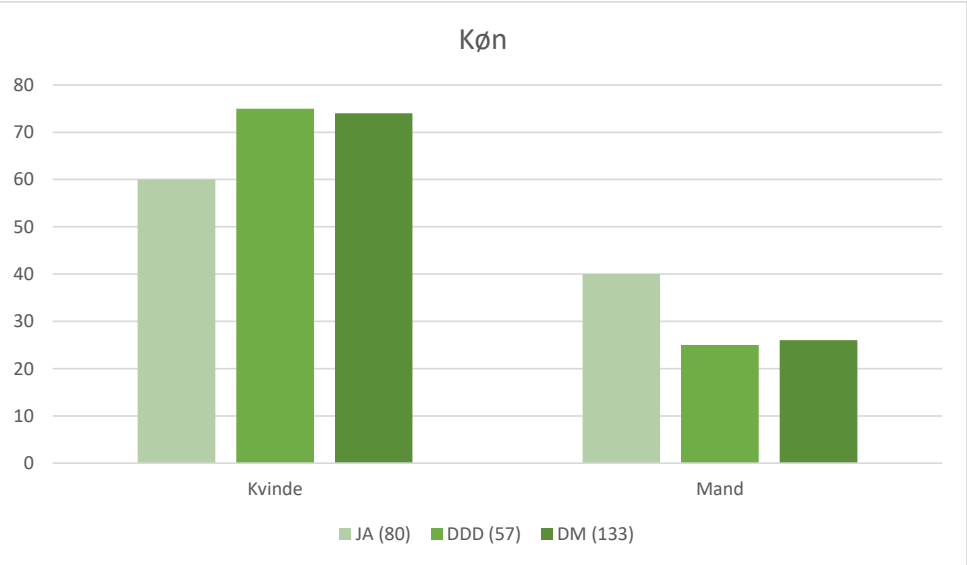
Hvad angår uddannelse, så er næsten halvdelen af besvarelserne fra JA-respondenterne fra agronomer og de øvrige har andre uddannelser inden for skovbrug, landbrug, fødevarer og miljø. Alle DDDrespondenterne har en veterinærfaglig uddannelse, og DM-

respondenterne har angivet, at de har en uddannelse inden for et af fagområderne: humaniora (ikke sprog), naturvidenskab, sundhedsvidenskab eller samfundsvidenskab.

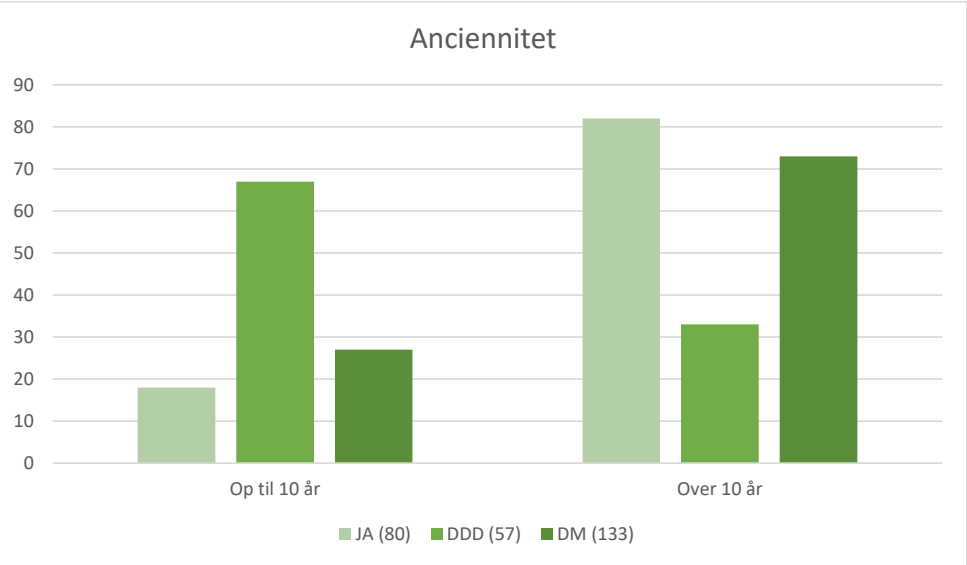
Respondenterne opgiver, om de arbejder som specialister, generalister eller andet, og dem, der har opgivet "andet", er efterfølgende fordelt på de to hovedgrupper efter hvordan, de har specificeret deres arbejde. Det ses, at i alle undersøgelserne er fordelingen af respondenter i de to kategorier omkring halvdelen i hver:

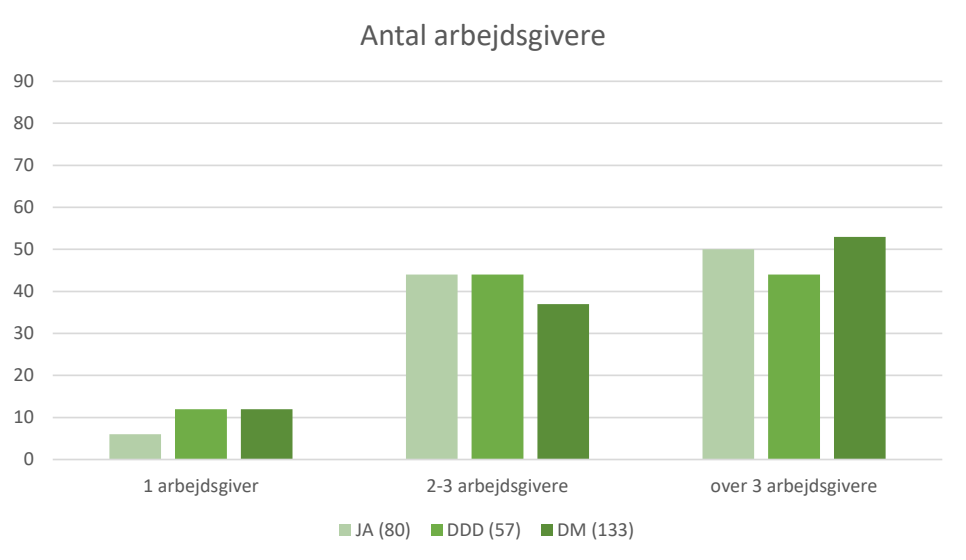
Der er flere kvinder end mænd, der har besvaret spørgeskemaet i alle undersøgelserne. Forskellen mellem antal kvinder og mænd er mindst for JA-respondenterne:

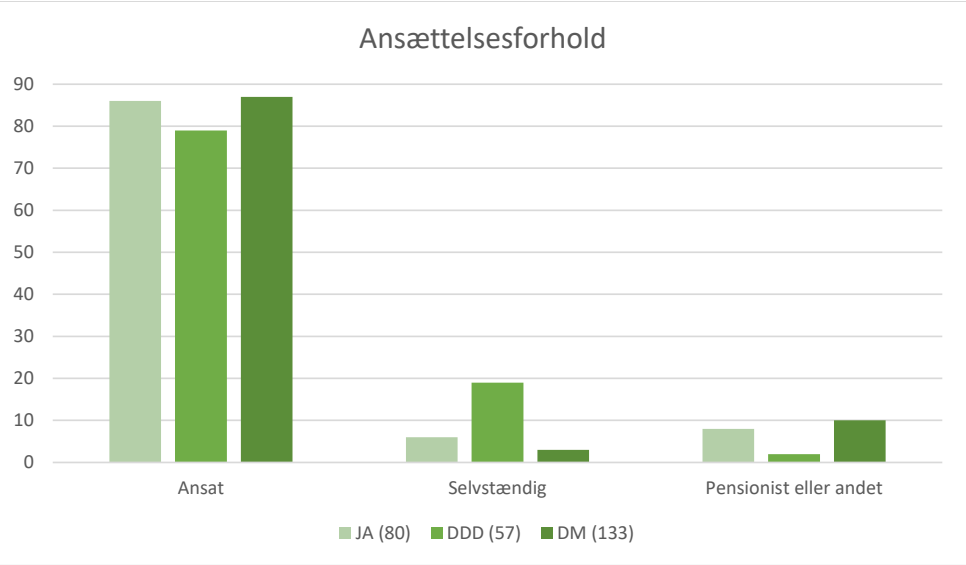
Hvad angår anciennitet har de fleste af respondenterne fra JA og DM lang anciennitet, mens det er omvendt for DDD-respondenterne:

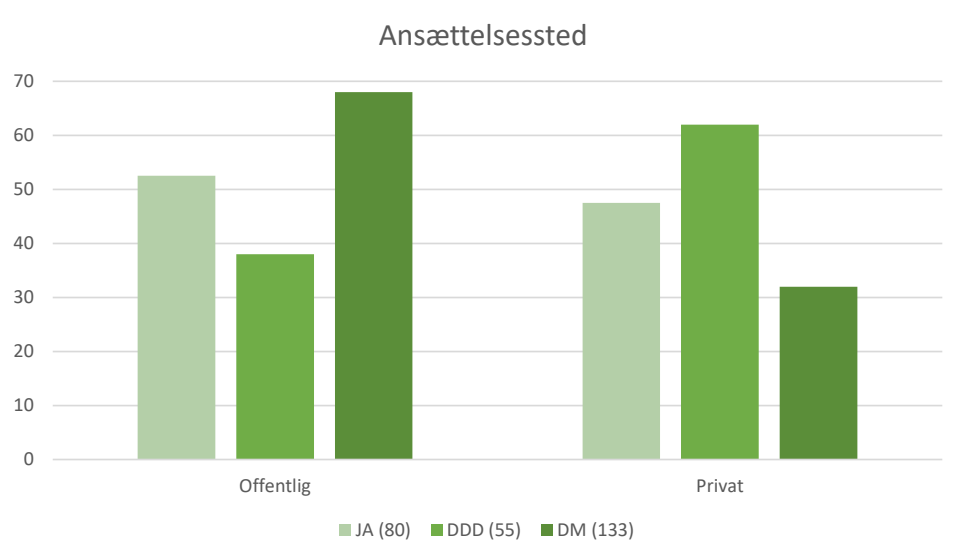
Uanset forskellen i mønsteret i anciennitet mellem DDD-respondenterne og de to andre delgrupper, har de allerfleste i alle tre respondentgrupper har haft mere end én arbejdsgiver:

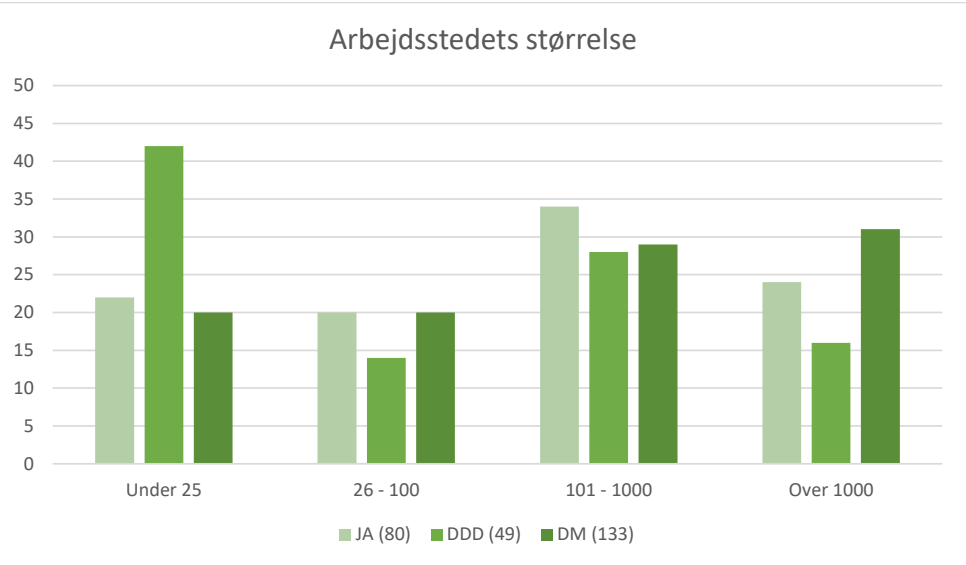
De fleste af respondenterne i de tre grupper er ansatte, og det gør det muligt at vurdere sprog og arbejde i et arbejdstagerperspektiv:

Hvad angår, om arbejdsstedet er offentligt eller privat, er der en vis variation. Der er flest blandt DMrespondenterne, der har et arbejdssted i offentligt regi og færrest hos DDD-respondenterne, der også har den største andel selvstændige:

Over halvdelen af JA- og DM-respondenterne og knap halvdelen af DDD-respondenterne arbejder på store arbejdspladser med mere end 100 medarbejdere, der må forventes at have en personalepolitik, der inkluderer efteruddannelse og karriereudvikling:

Der findes en række oplysninger om arbejdspladsens placering nationalt og regionalt i oversigtdiagrammer i særrapporterne. De er ikke medtaget her, men det kan kort siges, at

i alle respondentgrupper arbejder de allerfleste i Danmark, og de, der arbejder uden for Danmark, arbejder altovervejende i Europa. Regionalt arbejder flest i Region Hovedstaden fulgt af Region Midtjylland og Region Syddanmark.

Hvad angår JA-respondenterne, så arbejder næsten halvdelen (49%) inden for "landbrug, gartneri, skovbrug, fiskeri og akvakultur", og den anden halvdel fordeler sig på 32% inden for "service, undervisning og turisme" og 19% inden for "industri, byggeri og anlæg". DDD-respondenterne angiver, at 40% arbejder i klinisk praksis og 40% inden for "administration, kontrol, undervisning, forskning og service", mens den resterende gruppe arbejder i industrien. Af DM-respondenterne arbejder den største gruppe på 30% inden for "undervisning og forskning", 21% arbejder inden for "service, handel og rådgivning", 16% inden for administration, 15% inden for "kultur, medie og forlag", 13% inden for "industri, byggeri, transport, landbrug og fiskeri" og 5% inden for sundhed. Som det fremgår, varierer de tre delgruppers fordeling på arbejdsområder ret meget.

Sammenfattende er andelene af specialister og generalister omkring halvdelen af hver i alle tre delgrupper af respondenter, og der er også pænt store andele af henholdsvis offentligt og privat ansatte. De allerfleste i alle respondentgrupper er ansatte og har haft mere én arbejdsgiver. Der er en stor andel blandt alle respondenterne, der arbejder på store arbejdspladser, relativt flest blandt DM-respondenterne og færrest blandt DDD-respondenterne, der så til gengæld har den største andel, der arbejder, på små arbejdspladser.

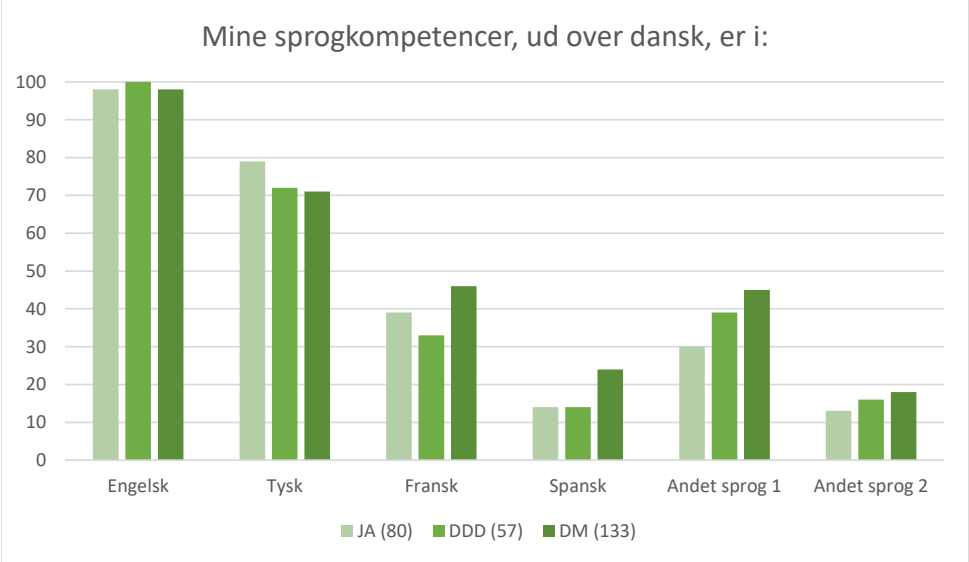
Respondenterne er således akademikere med en anden hovedkompetence end sprog, og det er målgruppen for undersøgelserne. De store andele af ansatte gør, at medarbejderperspektivet står stærkt, og det har betydning, når resultaterne skal vurderes, og der skal tages opfølgende initiativer.

b. Sprogkompetencer og brug af sprog

Efter at have indsamlet baggrundsoplysninger om respondenterne, drejer de følgende spørgsmål sig om sprog og brug af sprog. Her er der tale om en række egenvurderinger, og de er i sagens natur subjektive og ikke validerbare i forhold til faglige standarder for sprogkompetencer.

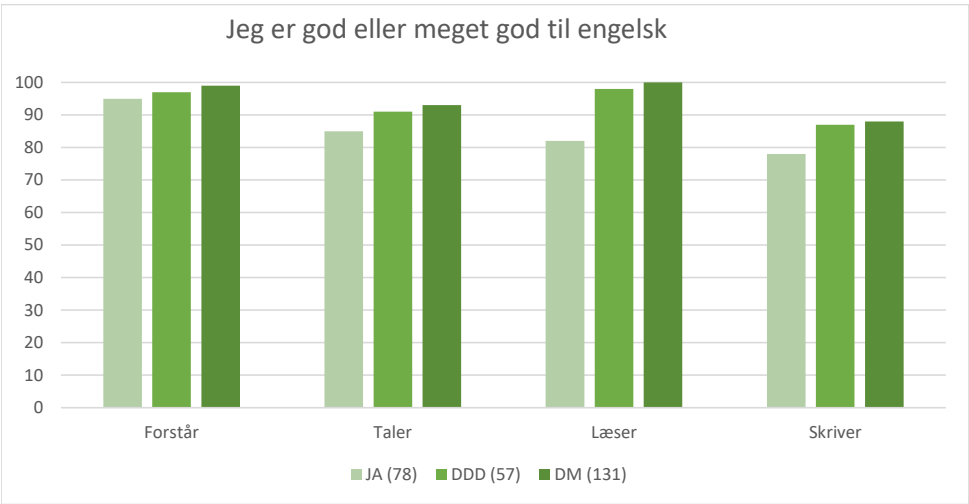
Det første spørgsmål handler om kompetencer i sprog, og antallet for hvor mange i hver af de tre delgrupper, der har valgt at besvare spørgsmålet, er angivet i parentes efter organisationsbetegnelsen, og markeringerne for de forskellige sprog er angivet i procent på diagrammet i forhold til denne totalværdi. Respondenterne har mulighed for at markere for de sprog, de ønsker, inklusive et "andet sprog 1" og et "andet sprog 2", som de efterfølgende specificerer. Det betyder, at der er flere markeringer end respondenter. De 80 JA-respondenter har givet 220 markeringer, de 57 DDD-respondenter har givet 156 markeringer, og de 133 DM-respondenter har givet 402 markeringer. Det betyder at respondenterne i gennemsnit har markeret et kendskab til omkring tre sprog.

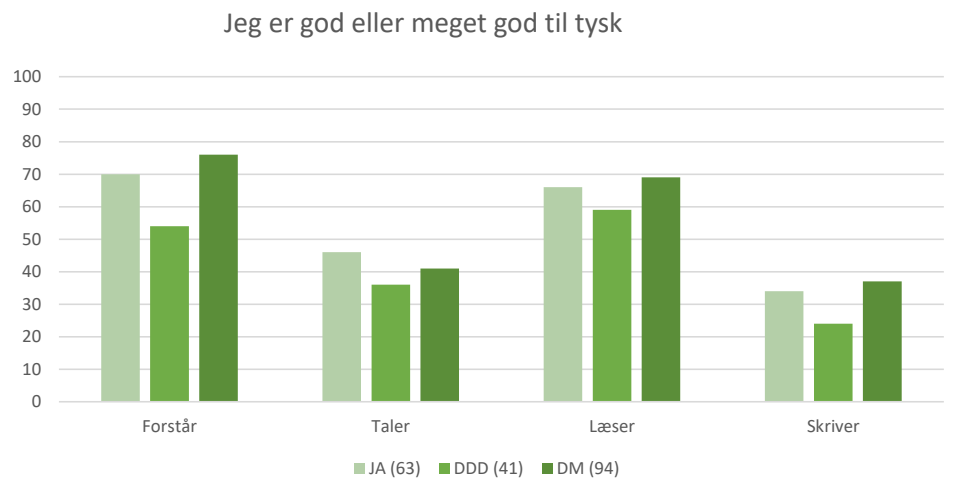
Næsten alle angiver, at de kan engelsk, og tysk kommer ind på en klar andenplads med mellem 71% og 79%, fulgt af fransk med mellem 33% og 46%. "Andet sprog 1" har også mange markeringer, og her er det særligt skandinaviske sprog (især svensk), der fylder:

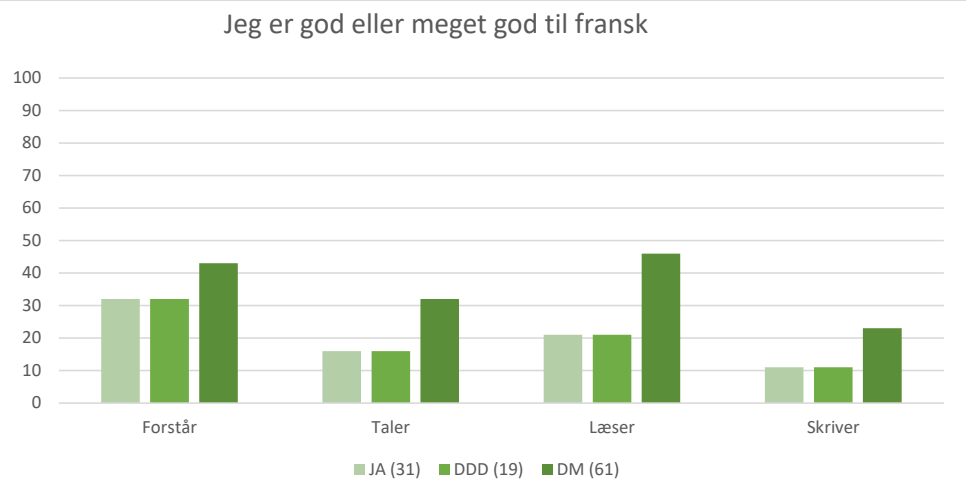

Det næste spørgsmål går tættere på at finde ud af, hvor gode disse kompetencer er, og på hvilke områder de ligger. Her er igen tale om egenvurderinger. Respondenterne har en firetrins-skala med kategorierne: ”knap så godt”, ”rimeligt”, ”godt” og ”meget godt” til deres rådighed.

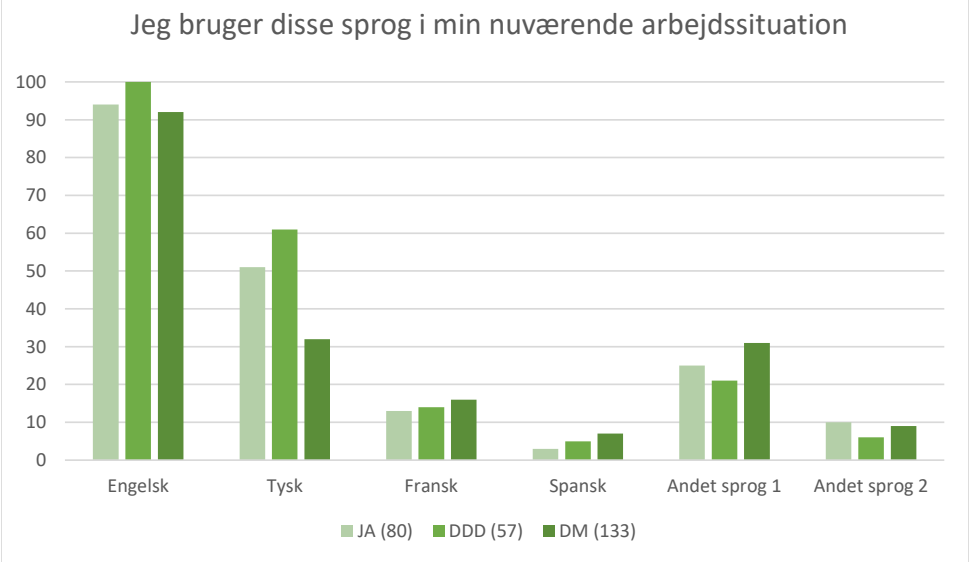
I det følgende er det summen af det to øverste kategorier, der er vist for at gøre resultaterne mere tydelige. Det er data fra sprogene engelsk, tysk og fransk, der her gengives. Engelsk ligger som forventeligt i front på både at forstå, tale, læse og skrive, mens tysk ligger højt på at forstå og læse. Fransk ligger generelt lavere, og det gælder også for de sprog, der ikke er rapporteret her, og som kan findes i særrapporterne. Det fremgår, at egenvurderingerne af kompetencer i fransk ligger højere hos DM-respondenterne end i de to øvrige respondentgrupper:

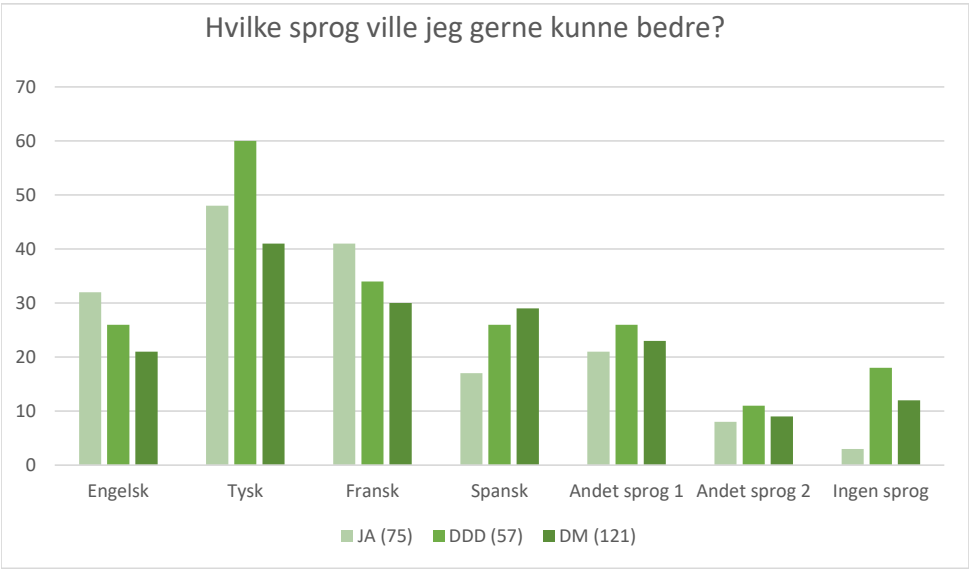

Herefter drejer det sig om brug af sprog i arbejdet. Her har respondenterne igen mulighed for at angive flere sprog, og de 80 JA-respondenter har i alt givet 160 markeringer, de 57 DDD-respondenter har givet 127 markeringer og de 133 DM-respondenter 247 markeringer. Det betyder, at de fleste har angivet, at de bruger mere end ét fremmedsprog i deres arbejde, og da næsten alle bruger engelsk, betyder det, at de også bruger et andet fremmedsprog, gennemsnitligt betragtet. Det fremgår af diagrammet, at de dominerende sprog er engelsk og tysk samt "andet sprog 1", overvejende skandinavisk (mest svensk):

I forhold til kompetenceudvikling har respondenterne angivet hvilke sprog, de ønsker flere kompetencer i, og de kan angive flere sprog. Det har 75 respondenter fra JA valgt at gøre, og af dem er der tre, der ikke ønsker flere kompetencer i sprog. De 72, der ønsker dette, har givet i alt 120 markeringer. For DDDrespondenternes vedkommende har 57 svaret, og 10 ønsker ikke flere sprogkompetencer. De 47, der gerne vil have det, giver 85 markeringer. Hos DM-respondenterne er der 121, der har besvaret spørgsmålet, og heraf har 15 svaret, at de ikke ønsker flere sprogkompetencer. De 106, der gerne vil have flere sprogkompetencer, har givet 202 markeringer.

Det fremgår, at der er flest, der ønsker bedre kompetencer i tysk og fransk i alle tre respondentgrupper, herefter følger en relativ stor andel DM- og DDD-respondenter, der også gerne vil kunne spansk bedre, og for engelsk gør det samme sig gældende for JA- og DDD-respondenterne:

Respondenterne har i alle undersøgelserne mulighed for at skrive uddybende kommentarer, og nogle af disse er:

- Jeg har svært ved at forestille mig et arbejde, hvor jeg ikke anvender engelsk dagligt og forskellige andre sprog fra tid til anden
- I mit samarbejde med internationale kolleger har jeg brug for mere end engelsk
- Jeg er ansat i en international virksomhed under tysk ledelse, så jeg bruger både engelsk og tysk
- Videnskabelig litteratur er mest på engelsk, ind imellem på tysk og en sjælden gang på fransk
- At kunne arbejde uden tolk i et arbejde med mennesker er ikke bare praktisk, men giver en helt anden kvalitet i opgaveløsningen
- Udvikling sker internationalt og hurtigt, man kan ofte ikke vente på en oversættelse til engelsk
- Brexit vil øge behovet for at beherske og anvende andre sprog end engelsk i EU-sammenhænge

Sammenfattende er tilbagemeldingerne på sprogkompetencer og brug af sprog, at respondenterne næsten alle vurderer, at de kan engelsk, og rigtig mange angiver også at kunne tysk. Fransk og skandinaviske sprog kommer ind på tredjepladsen, mens gruppen, der kan spansk og andre sprog, er mindre. Ser man på, hvordan respondenterne vurderer i hvilke dimensioner, de er gode eller meget gode til et af sprogene, er resultaterne for engelsk, tysk og fransk gengivet her. Engelsk adskiller sig fra de øvrige sprog for alle tre delgruppers vedkommende. Engelsk ligger højest på alle dimensioner. For tysk er det "forstår" og "læser", der ligger højest, men der er også ret høje andele for "taler" og "skriver". Hvad angår fransk, er det dimensionen "forstår", der er den største hos JA- og DDD-respondenterne, mens det er "læser" hos DMrespondenterne, fulgt af "forstår". Det fremgår også, at kendskabet til fransk er højere i gruppen af DMrespondenter end i de to øvrige.

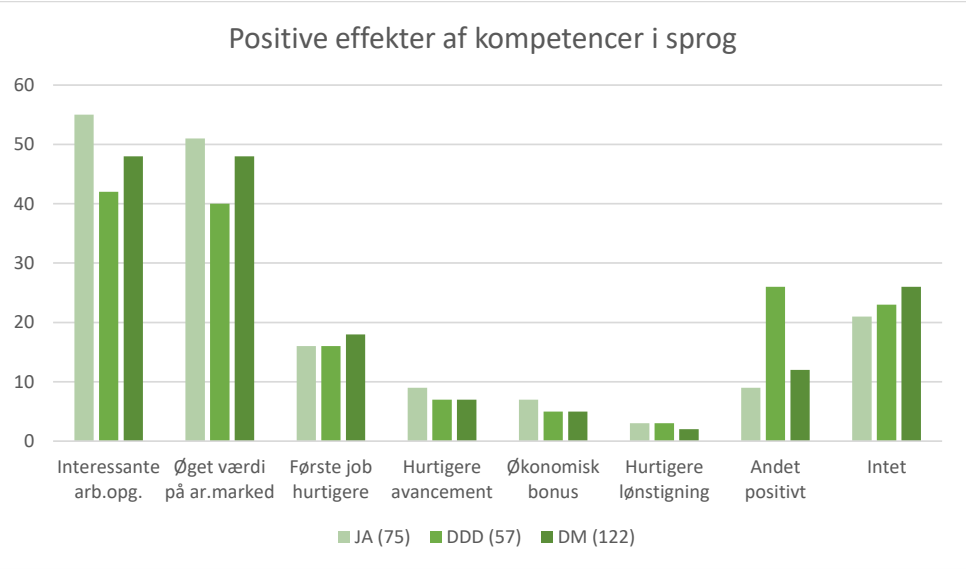
Når det kommer til brugen af sprog i arbejdet, er det klart engelsk, der dominerer hos alle respondenter efterfulgt af tysk. Herefter peger respondenterne på fransk og skandinaviske sprog, mest svensk. I gennemsnit bruger respondenterne to fremmedsprog i arbejdet, det vil sige ét ud over engelsk. Det er også muligt for respondenterne at angive deres forventninger til deres fremtidige brug af fremmedsprog i arbejdssituationen. De detaljerede resultater er gengivet i særrapporterne, men meldingen er, at alle grupper forventer nogenlunde samme niveau for brug af fremmedsprog i fremtiden.

Besvarelserne af spørgsmålet om ønsket om at kunne et eller flere sprog bedre viser en stor interesse for dette i alle tre respondentgrupper. Enkelte har angivet, at de ikke ønsker flere sprogkompetencer. Det er tysk, der er størst interesse for, fulgt af fransk og med tydelig interesse for andre sprog. Detaljerede informationer, herunder i hvilke dimensioner, respondenterne ønsker bedre kompetencer i, fremgår af særrapporterne.

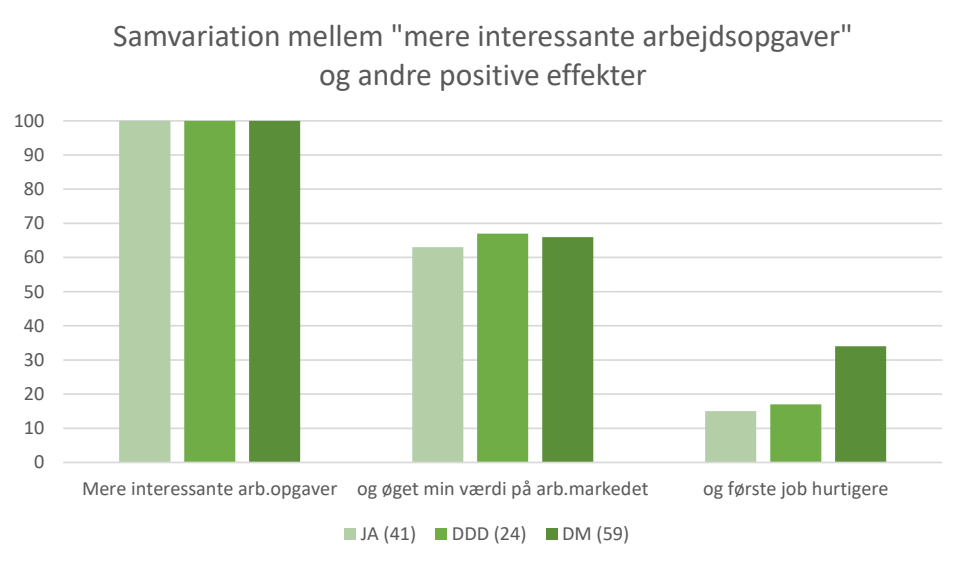
c. Positive effekter af kompetencer i sprog

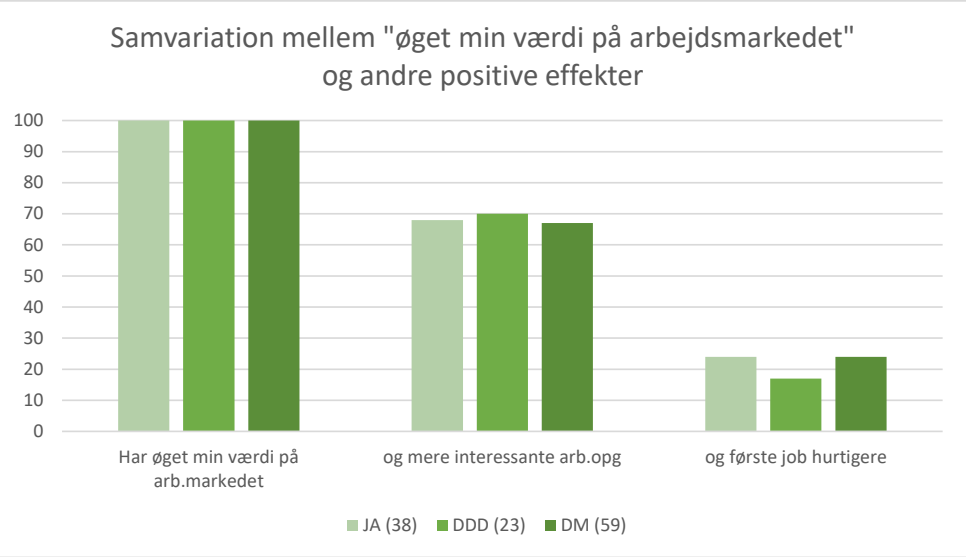
Kernen i undersøgelserne er at afdække om, der er positive effekter af sproglige tillægs-kompetencer vurderet fra et medarbejderperspektiv og i givet fald, hvordan disse viser sig. Derfor kan deltagerne med flere markeringer angive, hvilke positive effekter, de har af at kunne sprog i tillæg til andre faglige kompetencer. De har forskellige valgmuligheder samt en kategori "andet", der også anvendes til at markere, at der ingen positive effekter er. Ud af de 80 JA-respondenterne har 75 valgt at besvare spørgsmålet. Af de 75 har 16 angivet, at de ikke har oplevet en positiv effekt af sprog. Der er således 59 respondenter, der har oplevet positive effekter, og de har givet 114 markeringer. Alle respondenterne fra DDD (57) har besvaret spørgsmålet, og af dem har 13 ikke erfaret en positiv effekt. De 44, der gør det, har givet 75 markeringer. Markeringerne i denne gruppe under "andet positivt" beskriver på forskellig måde effekter i kontakten med og rådgivning af klienter, og hvordan arbejdsopgaverne er blevet løst nemmere og/eller bedre. Der er 122 DM-respondenter ud af 133, der har besvaret spørgsmålet og heraf 32, der ikke har oplevet en positiv effekt. De 89 respondenter, der har positive erfaringer, har givet 172 markeringer. Markeringer under "andet positivt", dækker bedre muligheder for kontakt, samarbejde og sociale relationer samt bedre kulturforståelse.

Det fremgår tydeligt, at de største andele inden for alle tre respondent-grupper, har svaret, at sproglige tillægskompetencer har givet dem mere interessante arbejdsopgaver og har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, og det ses, at disse positive effekter er markant større end de øvrige. For alle tre respondentgrupper gælder det, at omkring en fjerdedel ikke har oplevet positive effekter. Når man sammenholder antallet af markeringer med antallet af respondenter, har den enkelte respondent gennemsnitligt givet knap to markeringer eller sagt med andre ord, én positiv effekt følges ofte af en anden. At de to positive effekter med flest markeringer er "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget værdi på arbejdsmarkedet" signalerer både en kvalitativ og en kvantitativ gevinst for medarbejderen ved at kunne sprog:

Ved at se på hvordan de to øverste markeringer samvarierer med de øvrige svarmuligheder, bliver billedet mere detaljeret. Når samvariationen af de to største positive effekter ses hver for sig, fremgår det, at der er en tæt sammengæng mellem dem. Det er forventeligt, netop fordi de både er de største, og fordi de er markant større end de øvrige kategorier. Desuden er der en mindre samvariation med "første job hurtigere":

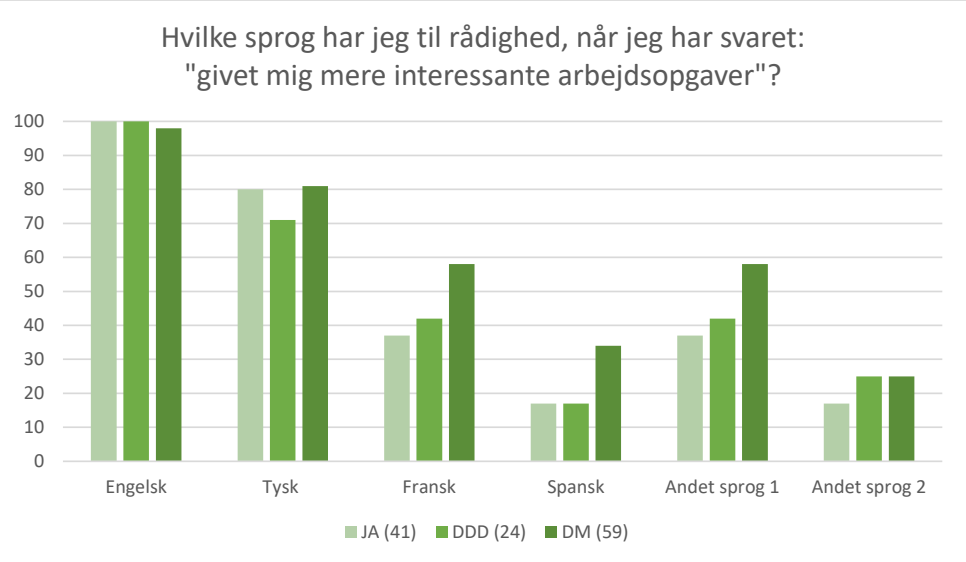

Bruger man data om samvariationen mellem "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget værdi på arbejdsmarkedet" til at beregne, hvor mange af respondenterne, der har markeret for den ene, den anden eller begge kategorier fremgår det, at det har over halvdelen i alle tre respondentgrupper.

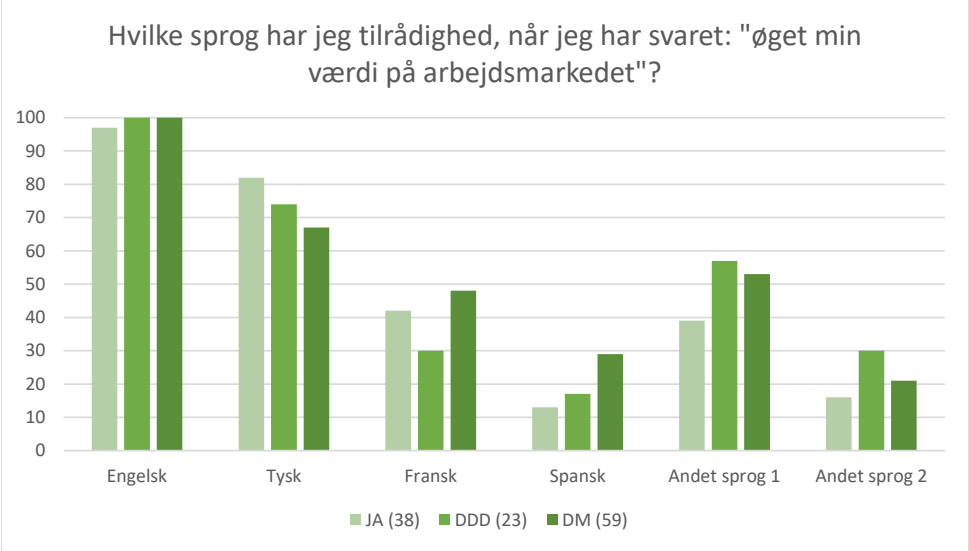
En anden vinkel på detaljeringen af de positive effekter af sprog er at se på, hvilke sprog respondenterne har til rådighed i forhold til den givne positive effekt. Her har deltagerne også haft flere afkrydsningsmuligheder.

De 41 JA-respondenter, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 102 markeringer. Samtlige har afkrydset engelsk, mens 80% har markeret tysk og næsten 40% fransk og "andet sprog 1". De 24 DDD-respondenter, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 71 markeringer. Samtlige har afkrydset engelsk, mens 71% har markeret for tysk og 42% for fransk og "andet sprog 1" (mest svensk).

De 59 DM-respondenter, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 209 markeringer. Næsten alle har afkrydset engelsk, mens 81 % har markeret for tysk og 58% for fransk. Under specificeringerne i "andet sprog 1 og 2" dominerer skandinaviske sprog (mest svensk), og de resterende dækker over mange forskellige sprog. Når man ser på antallet af respondenter i forhold til antallet af markeringer, giver det henholdsvis 2,4, 2,9 og 3,5 eller udtrykt på en anden måde engelsk plus mindst et fremmedsprog yderligere:

Der er 38 JA-respondenter, som har angivet, at sprog har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, med i alt 110 markeringer. Alle på nær én har angivet engelsk og 82% tysk, mens 42% har markeret for fransk. De 23 DDD-respondenter har i alt 71 markeringer. Alle har angivet engelsk, mens henholdsvis 74 % har markeret for tysk og 57 % for "andet sprog 1", der overvejende er skandinaviske sprog (mest svensk). 59 DMrespondenter svaret med 185 markeringer. Alle har markeret for engelsk og 67% for tysk, mens det er 53% for "andet sprog 1" mest skandinaviske sprog (mest svensk) og italiensk samt 48% for fransk. Når man ser på antallet af respondenter i forhold til antallet af markeringer, giver det et gennemsnit på omkring tre eller sagt på en anden måde engelsk plus i gennemsnit to fremmedsprog yderligere:

Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer om sammenhængen mellem arbejde og sprogkompetencer. Her er gengivet nogle af disse hentet fra de tre undersøgelser:

- Uden sprogkompetencer og forståelse for nuancer i sproget samt kulturelle sammenhænge havde jeg aldrig haft så rigt et arbejdsliv, jeg havde helt enkelt ikke kunnet løse vigtige opgaver
- At man kan jonglere ubesværet med flere sprog, øger klart ens værdi på arbejdsmarkedet.
- Andre sproglige kompetencer har åbnet døre og gjort min indflydelse langt større end, hvis jeg kun havde kunnet engelsk
- At kunne flere sprog er en win-win-situation for alle parter
- I samarbejdsprojekter med franske partnere er det godt med kompetencer i fransk i stedet for at være afhængig af "fransk-engelsk"
- Jeg tror ikke, at mine engelskkompetencer har været udslagsgivende, de har nærmere været en basiskompetence, man forventede
- Engelsk har været et krav i alle mine stillinger. Jeg har brugt tysk mundtligt og skriftligt i internationale virksomheder med base i Tyskland. Mit spansk på middelniveau har skaffet mig kunder i Spanien, og fransk er et fordelagtigt samarbejdssprog
- Sprog er en klar fordel på det internationale arbejdsmarked, og i internationale organisationer skal man normalt kunne tre sprog
- Det giver sig selv, at når man arbejder uden for Danmark, skal man ganske enkelt mestre, i det mindste, engelsk. Kan man derudover fransk, spansk og/eller tysk stiger ens værdi på arbejdsmarkedet.

Af respondenterne i de tre grupper, der har valgt at besvare spørgsmålet om effekter af fremmedsprog som tillægskompetence, har omkring tre fjerdedele oplevet positive effekter, hvilket betyder at omkring en fjerdedel ikke har.

De positive effekter, der har flest markeringer i alle tre delgrupper er ”mere interessante arbejdsopgaver” og ”øget min værdi på arbejdsmarkedet”, og disse to topscorere har markeringer fra mellem 40% og 55% af respondenterne i alle enkeltundersøgelserne. Disse markeringer er nuanceret med kommentarer som respondenterne har givet i tillæg. Der ses også en stærk samvariation mellem disse to kategorier, idet dem, der har angivet den ene, også for omkring tre fjerdeles vedkommende i alle tre grupper også har markeret for den anden. De går således ofte ”hånd i hånd”.

De sprog respondenterne, der har givet disse markeringer, har til rådighed, er forventeligt engelsk med flest markeringer, fulgt af tysk. Herefter følger fransk og skandinaviske sprog (mest svensk), og respondenterne har i gennemsnit angivet tre sprog, det vil sige to ud over engelsk.

5

Fælles delkonklusion på spørgeskemaundersøgelserne

Alle de tre spørgeskemaundersøgelser viser, at der er positive effekter af sproglige tillægskompetencer hos et stort flertal af respondenterne. Her har de fået lejlighed til selv at ytre sig, og de har peget på både kvalitative og kvantitative gevinster. Det drejer sig om selve arbejdet, hvor det er muligheden for at få mere interessante arbejdsopgaver, samt den sikkerhed, der ligger i oplevelsen af en øget værdi på arbejdsmarkedet. Begge områder har fået flest markeringer i alle tre undersøgelser, og de kan læses som et udtryk for arbejdsglæde og tryghed. De øvrige kategorier har fået færre markeringer. En del respondenter har benyttet muligheden for at specificere positive effekter under "andet", og her nævnes bedre kontakt med samarbejdspartnere og kolleger, bedre rådgivning og kunde/klientkontakt, bedre eller nemmere løsning af arbejdsopgaver og værdien af sprog som kulturformidler.

Respondenterne, der bidrager til denne samlede rapport, har en anden hovedfaglighed end sprog, og de har derfor sprog som en tillægskompetence. De fleste af JA- og DM-respondenterne og omkring halvdelen af DDD-respondenterne er ansatte i større virksomheder i Danmark, hvor man kan forvente, at arbejdsgiverne har en personalepolitik, der omfatter efter- og videreuddannelse. Næsten alle bruger engelsk i deres arbejde, og en stor andel i alle respondentgrupper bruger også tysk. Endelig bruger en betydningsfuld akkumuleret andel i alle respondentgrupper andre fremmedsprog end engelsk og tysk. Sprog er således en kompetence, der aktivt bruges i arbejdet.

Af besvarelserne fremgår det, at stort set alle mener, at de kan engelsk, og mange, at de kan tysk. Der er lidt variation i respondentgrupperne i markeringerne for andre sprog med de højeste andele på fransk og skandinaviske sprog (mest svensk). Respondenterne mener, at de er gode til de sprog, som de angiver, at de kan, og at de er bedst til at forstå og læse. Hvad angår engelsk, mener respondenterne, at de er generelt velkvalificerede på alle områderne: forstå, tale, læse og skrive. Et stort flertal af respondenter fra JA og DM har en anciennitet på mere end 10 år, og det betyder, at deres ungdomsuddannelse er fra en tid, hvor alle, uanset retning, lærte flere sprog, så for dem kan der være en sammenhæng mellem dette og deres sprogkompetencer, brug af sprog og positive opfattelse af sprog. Det bør dog undersøges nærmere, da DDD-respondenterne har de samme opfattelser vedrørende sprog, men i denne gruppe, er det dem med en anciennitet under 10 år, der udgør flertallet.

En meget stor andel af respondenterne på henholdsvis 94% (JA), 82% (DDD) og 88% (DM) vil gerne have bedre kompetencer i sprog. Der er således et latent ønske om og motivation til at få flere kompetencer i fremmedsprog. I gennemsnit vil respondenterne gerne have bedre kompetencer i mere end et fremmedsprog med tysk som topscorer, fulgt af fransk i alle tre undersøgelser. De følgende sprog er engelsk, spansk og skandinaviske sprog. Dette kan sammenstilles med, at de sprog, som respondenterne mener, har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, fransk og skandinaviske sprog.

Dansk Industris undersøgelse fra 2016, der afdækker virksomhedernes behov for kompetencer i fremmedsprog, viser, at de største behov er for engelsk, tysk, fransk, spansk, kinesisk og skandinaviske sprog, mens SDU-undersøgelsen havde fokus på behovet for tysk og fransk og kunne vise, at dette behov eksisterer. I alle spørgeskemaundersøgelserne har et stort antal respondenter bekræftet nytten af engelsk og tysk, mens der også er peget på fransk, skandinaviske sprog og i mindre omfang på spansk, italiensk og andre sprog. Der er således et stort sammenfald mellem virksomhedernes formulerede behov, og medarbejdernes positive arbejdsmæssige erfaringer med fremmedsprog.

6

Resultater fra de individuelle interview

Efter spørgeskemaundersøgelserne er der indhentet supplerende informationer fra individuelle interviews, der nuancerer og perspektiverer data med konkrete eksempler og personlige erfaringer. Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen kunne selv angive selv, om de ønskede at deltage i et uddybende interview, og en andel af dem, der har stillet sig til rådighed, er blevet interviewet. Da spørgeskemaerne er anonyme, har det ikke været muligt at bruge interviewpersonens personlige besvarelser som udgangspunkt for interviewet. Interviewene er gennemført, efter at informationerne fra de respektive spørgeskemaundersøgelser er bearbejdet. De individuelle interview er telefoninterview af 20 - 30 minutters varighed struktureret efter en spørgeguide. Antallet af interviewpersoner er forskelligt i de tre undersøgelser, fordi det relaterer sig til antallet af besvarede spørgeskemaer. Antallet af interviewede fordeler sig sådan: 11 JA-interview, 9 DDD-interview og 15 DM-interview af medlemmer med sprog som tillægskompetence. Interviewene er gennemført i forskellige perioder: JA-interviewene i perioden 2. – 25. marts 2020, DDD-interviewene i perioden 20. – 27. oktober 2020 og DM-interviewene i periode 4. – 10. december 2020.

De fleste af interviewpersonerne har jævnligt internationale kontakter i deres arbejde i form af internationale projekter, personkontakt, forskning eller forretning. Interviewpersonerne fordeler sig på offentligt og privat ansatte samt enkelte selvstændige og pensionister. Blandt interviewpersonerne arbejder enkelte i udlandet. Nogle af interviewpersonerne i alle delgrupperne er opvokset/lever i flersprogede familier. Kun ganske få af de interviewede har på et tidspunkt fået tilbudt sprogundervisning af en arbejdsgiver.

I det følgende gengives vigtige nuancer og uddybninger hentet fra interviewene. Der er tale om en sammenskrivning af interview fra alle de tre enkeltundersøgelser.

Sprogkompetencer påvirker arbejdssituationen positivt

Den konkrete arbejdssituation påvirkes positivt af at kunne fremmedsprog: ”Man får adgang til viden, man ellers ikke kunne få fat i. Alt bliver jo ikke oversat”, ”Jeg bliver inddraget i konkrete situationer, jeg ellers ville blive holdt ude af”, og ”Jeg har været forundret over, hvor meget tysk betyder. Det er ikke kun det, at man kan miste informationer, men folk kommer heller ikke til dig” og ”Jeg deltager som fagperson i internationale teams, der evaluerer og certificerer forskellige områder, og jeg har både oplevet at kunne klare mig med min egen kunnen på tysk og engelsk og af at være afhængig af tolke. Jeg behøver vel

ikke at sige, hvor jeg følte mig bedst tilpas. Det er rart at have kontrol og selv at kunne læse dokumenterne".

Sprogkompetencer giver andre arbejdsopgaver og øger kvaliteten i opgaveløsningen

Når arbejdsopgaver skal fordeles, kan sprogkompetencer være et plus: "Jeg taler flydende tysk, og jeg har mange eksempler på, at jeg har fået en arbejdsopgave af den grund" og "Jeg har deltaget i mange internationale missioner og har fået betroede opgaver, fordi jeg kan mange sprog".

Interviewpersonerne har flere eksempler på, hvordan sprog giver bedre kvalitet i opgaveløsningen: "Jeg taler et unikt sprog, og det har givet mig arbejdsopgaver, som jeg ikke selv syntes var spændende, men de blev løst meget bedre, fordi jeg kunne tale sproget flydende", "Jeg var ansat et sted, hvor vi i starten var mange, der kunne mange sprog, og vi talte direkte med operatørerne, men det blev så ændret til, at vi skulle via en mellemfunktion for at spare sprogmedarbejdere. Det gjorde alt langsommere og skabte mange misforståelser".

Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt

Karrieren er påvirket af kompetencer i sprog: "Jeg havde aldrig fået det job, jeg har, uden et solidt kendskab til engelsk. Det kan jeg se ved at sammenligne med mine italienske, tyske og franske kolleger", "Jeg har fået arbejdsopgaver, jeg ellers ikke ville have fået, og det har været vigtigt for min karriere", og "I forbindelse med ansættelsen i mit nuværende job, var jeg op mod to andre. Det var mine kompetencer i sprog, der gjorde, at jeg fik jobbet" "Mine sprogkompetencer har mange gange gjort en positiv forskel" og "Jeg havde aldrig fået så spændende et arbejdsliv, hvis jeg ikke havde kastet mig i det og lært mig de sprog, jeg fik brug for undervejs ", eller som én udtrykte det kort: "Sprogkompetencer er et hak i CV'et".

Sprogkompetencer er nødvendige for faglig udvikling og internationalt samarbejde

Flere af de interviewede peger på nødvendigheden af sprog i forhold til faglig udvikling: "Jeg arbejder inden for et speciale, der er så smalt, at jeg kun kan få faglig sparring og ny viden fra udenlandske kolleger, der sidder alle steder i verden", "Relevant og interessant faglitteratur findes ikke på dansk, når man blot skal vide lidt mere. 90% findes på engelsk, men ikke alt", "Meget materiale findes kun på tysk eller fransk, det oversættes ikke" og "Inden for mit fag skriver man ofte på sit eget sprog, og det område, man forsker i er meget specifikt. Skulle et område, som en udenlandsk kollega arbejder med, være interessant for én, må man indstille sig på at stave sig igennem tekster på et sprog, man ikke nødvendigvis kender".

Interviewpersonerne har mange erfaringer med, at engelsk som fremmedsprog kun rækker noget af vejen i et internationalt samarbejde: "Vi arbejder med et bredt udsnit af internationale samarbejdspartnere, og vi bruger ofte fransk, tysk og italiensk udover engelsk", "Jeg har været dansk repræsentant i international standardisering, og her var det

en fordel også at kunne forstå tysk og fransk" og "Vi ville ikke have fået et samarbejde med franskmændene op at stå, hvis det skulle være forgået på engelsk. De ville have været for usikre".

Engelsk er fællessprog i internationale forskningsprojekter, men nytten af at kunne andre fremmedsprog er stor: " Det er utrolig vigtigt at kunne begå sig på flere sprog, hvis man indgår i europæiske projekter. Det er hele grundlaget for et udbytterigt samarbejde. Forskningsresultater og publicering diskuteres i plenum på engelsk, men også i undergrupper på tysk, fransk og skandinavisk".

Kunde-, klient- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer

I den direkte kontakt til kunder, klienter og kolleger er sprog en meget stor fordel og nogle gange en nødvendighed: "De chauffører, jeg møder i mit arbejde, taler oftere tysk end engelsk og dansk", "Jeg arbejder med landmænd, og de taler ikke andre sprog end deres eget", "Mine kunder og klienter er uden for Danmark og mest i Tyskland, så det åbner døre at kunne sproget", "Det, at jeg er god til tysk, har skaffet nye kunder" og "Vi har mange klienter med forskellige nationaliteter, og det er altid vigtigt at kommunikere, så de føler sig mødt og forstået."

Sprog skaber tillid og tryghed: "Kan man bare sige et par ord på deres sprog, virker det beroligende" og "Jeg var ikke så erfaren, men de fik mere tillid til mig, når jeg talte til dem på svensk".

Det kollegiale samarbejde og samvær fremmes af sprog: "Mine kolleger blev positivt overrasket over, at jeg kan tysk" og "Ja, vores koncernsprog er engelsk, men er vi en gruppe på fem, hvor de fire er tyskere, så taler de tysk".

Det kræver et vist niveau og en indsats at få nytte af sine sprogkompetencer

Nogle af interviewpersoner gør opmærksom på betydningen af, at det at kunne et sprog kræver et vist niveau: "Skoleengelsk er ikke nok", "Det er ikke nok blot at kunne et sprog, der skal være et overskud", "Man bliver nødt til at kende de relevante fagudtryk" og "Nogle få gange har jeg kigget efter jobs, jeg fandt spændende, men jeg følte ikke, at mit sproglige niveau var højt nok til at søge dem"

Det kræver en indsats at lære og vedligeholde sprogkompetencer: "Det er svært at lære et fremmedsprog" og "Sprog skal bruges for at blive holdt ved lige".

Skriftlige kompetencer kan også være vigtige

De fleste svar handler om at forstå, tale og læse, men i enkelte situationer er det de skriftlige kompetencer, der gør forskellen: "Vi var til møde med de engelske myndigheder for at fremlægge vores sag, og de kommenterede de fremsendte dokumenter med, at det ville have hjulpet processen, hvis dokumenterne havde været skrevet på et "ordentligt" engelsk"

og ”Jeg skriver godt engelsk, men sender altid mine rapporter til korrektur hos en ”native speaking” kollega.”

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer

Alle de interviewede lægger vægt på, at sprog åbner døre og fremmer sociale relationer, og de nuancerer dette på forskellig måde: ”Jeg har kolleger fra mange lande og kan se, hvor forskelligt de kan fremmedsprog, og hvor meget det påvirker den sociale omgang på arbejde”, ”Når jeg ikke kan sproget, prøver jeg alligevel at sige nogle ord, og alle er glade for forsøget,” ”I Bruxelles bliver man, når man kan fransk, inkluderet i den fransktalende gruppe”, eller som andre udtrykker det: ”Sprog skaber kontakter” og ”Uden sprog ingen networking”.

Flere understreger sammenhængen mellem sprog og kultur: ”Det er vigtigt at huske den rigtige tiltaleform over for tyskere og franskmænd” og ”Selv når de [tyskere] stiller et spørgsmål, ser man høfligheden. De er ikke så direkte som danskere, så det kan tage lang tid, før en spørger når frem til selve spørgsmålet.” og ”Det er vigtigt at huske, at sprog også er kultur og kulturel identitet”.

Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg

Ingen af interviewpersonerne har valgt sprog som en del af deres uddannelse, men alle har haft sprog på ungdomsuddannelsen, og ikke alle var glade for sprog i skolen: ”I skolen var det vigtigst at være korrekt, nu ved jeg, at det er vigtigere, at vi forstår hinanden”, eller ”Jeg var håbløs til grammatik, men jeg har altid haft gehør for sprog.” Enkelte har haft tysksprogede lærebøger, og enkelte har lært sprog på rejser og ved længerevarende ophold i udlandet. Det typiske er, at den sproglige opmærksomhed er vakt i forbindelse med arbejdet. For dem, der er opvokset/lever i flersprogede miljøer, har sprog blot været en del af dagligdagen og er transformeret til kompetence i forbindelse med arbejdet.

Forskellige refleksioner over sproget engelsk

Næsten alle interviewpersonerne bruger engelsk i deres arbejde, og flere har kommentarer omkring sproget engelsk: ”I EU bruger man engelsk som redskabssprog, og det er et forsimplet engelsk”, ”Det er vigtigt at huske, at engelsk er mange sprog”, ”Samarbejde med udenlandske forskere foregår på forskerengelsk”, ”Mange danskere taler dårligt engelsk, jeg har flere gange været pinligt berørt”.

En del af interviewpersonerne underviser og har derfor direkte kontakt med studerende: ”Det forhold, de studerende har til sprog, er snævert, og jeg kan kun give dem tekster på dansk eller engelsk”, ”De studerende er ikke opmærksomme på, hvor vigtige sprog er. De må ikke ”bare” tro, at sprog er noget, man ”bare” kan”, ”Det er en fejl at tage unges kendskab til engelsk for givet, i stedet skulle man hjælpe dem til hurtigt at blive meget bedre” og ”Jeg synes det er lidt frustrerende, at jeg ikke kan give mine studerende kildetekster på skandinaviske sprog” og ”De studerendes stærke fokus på engelsk har den sideeffekt, at de bliver meget angelsaksisk orienterede”.

Prioriteringen af engelsk i forhold til andre fremmedsprog foruroliger nogle af interviewpersonerne: ”Vi skal huske, at Tyskland er Danmarks største handelspartner”, ”Tysk er bare så vigtigt” og ”Når man er mest orienteret mod til at hente viden i Skandinavien, UK og USA, får man et begrænset udsyn”.

Fremmedsprog har betydning

Flere af interviewpersonerne understreger betydningen af fremmedsprog på forskellig måde: ”Jeg har altid været bevidst om, at dansk er et lille sprog, og seriøst, jeg synes, at det er en mangel i ens opdragelse, hvis man ikke kan flere sprog. Sådan er jeg blevet opdraget, og det giver jeg videre til mine børn”, ”Sprog er et ekstra fortrin, og for mig har det betydet, at jeg har haft adgang til hele verden som arbejdsplads” og ”Sprog har gjort en forskel for mig, for jeg ikke kunnet have lavet det, jeg gør, uden engelsk, tysk og skandinaviske sprog” og ”Fremmedsprog giver mig adgang til lukkede områder” og ”Fransk ville have betydet en positiv forskel for mig”, eller som én udtrykker det: ”Selvfølgelig er sprog en kompetence”.

7

Fælles delkonklusion på interviewene

Interviewene supplerer og nuancerer spørgeskemaundersøgelserne på flere områder.

Interviewpersonerne fremhæver, at sprog åbner både til arbejdsmarkeder og arbejdsopgaver og til mennesker og andre kulturer. Sprog skaber social kontakt, og det bekræfter alle interviewpersonerne, og de peger også på positive konsekvenser i forskellige arbejdssituationer som at etablere et samarbejde, at få nye kunder og kontrakter og at skabe tillid og tryghed, også fagligt. Betydningen af fremmedsprog i internationale samarbejdssituationer er evident, og det er ofte forudsætningen for, at der i det hele taget kan etableres relationer. Et andet aspekt er, at sprogkendskab øger kvaliteten af arbejdet. Her giver interviewpersonerne forskellige eksempler: adgang til publikationer, der ikke er oversat til dansk eller engelsk, interview på informanternes eget sprog uden brug af tolk og break-out-sessions, hvor sproget ikke er engelsk.

Flere af dem, der underviser og vejleder oplever en begrænsning i kun at kunne anvende materialer på dansk og engelsk, og flere interviewpersoner ser det også som en risiko for, at udsynet på verden kan blive for begrænset. I flere af interviewene gør de interviewede opmærksom på, at niveauet af kompetencer er relevant at forholde sig til, og at det også gælder for engelsk. Desuden fremhæver flere interviewpersonerne betydningen af gode skriftlige kompetencer på engelsk, og særligt risikoen for ikke at være opmærksom på dette. Rigtig mange lægger vægt på, at tysk er et meget vigtigt sprog.

Mange af de interviewede fortalte, at de først som færdiguddannede ved indtræden på arbejdsmarkedet er blevet opmærksomme på fremmedsprogs positive betydning for muligheden for at få mere viden og indsigt og for kontakt med andre og dermed for arbejdet. En del af de interviewede fortalte, at de godt kunne ønske sig bedre kompetencer i de sprog, de allerede bruger, eller i nye sprog, men at det i praksis ikke rigtig bliver til noget, da det skal ske på eget initiativ. Det er altovervejende lyst, nysgerrighed og sproglig nysgerrighed eller private forhold, og ikke uddannelse eller efteruddannelse, der har givet interviewpersonerne deres nuværende sprogkompetencer.

Interviewene understøtter og nuancerer budskaberne fra spørgeskemaundersøgelsen om, at sprogkompetencer giver andre og mere interessante arbejdsopgaver, at de skaber samarbejde, og at de har en positiv indflydelse på karrieren, og interviewene tilføjer, at det gør den enkelte mere sikker i arbejdssituationen og i en del tilfælde øger kvaliteten i arbejdet.

8

Samlet konklusion på de tre undersøgelser

Undersøgelsens formål er at undersøge, om der er en positiv sammenhæng mellem tillægskompetencer i sprog og arbejdsliv og karriere for dem, der har valgt en uddannelse med andre hovedkompetencer. Tilsammen dækker de tre undersøgelser over 270 besvarelser, og en del af respondenterne har stillet sig til rådighed for et supplerende individuelt interview. Det er et pænt, men stadig et begrænset antal deltagere, hvor deltagerne selv har valgt at være med. Det gør, at det ikke er muligt at drage kvantitative konklusioner på baggrund af de foreliggende data.

Det er heller ikke formålet. Problematikken om sproglige tillægskompetencer er med disse tre undersøgelser for første gang undersøgt ud fra et medarbejderperspektiv, og det er gjort med en eksplorativ tilgang til tesen om, at sproglige tillægskompetencer har en positiv indflydelse på arbejdsliv og karriere. Det har undersøgelserne bekræftet og endda således, at det er de samme positive effekter, der har flest markeringer i alle de tre særundersøgelser. Det er de positive effekter: ”givet mig mere interessante arbejdsopgaver” og ”øget min værdi på arbejdsmarkedet”, der på tværs af meget forskellige uddannelser og karriereveje, der har fået flest markeringer. At sprog som tillægskompetence har en værdi for medarbejderen, er underbygget af positive markeringer fra cirka tre fjerdedele af respondenterne, mens en fjerdedel tilsvarende ikke har oplevet en positiv effekt. Antallet af markeringer svarer til et gennemsnit på knap to positive effekter per besvarelse. Det konsoliderer antagelsen om, at sproglige tillægskompetencer har en positiv effekt i arbejdslivet for den enkelte.

Besvarelserne viser, at brug af fremmedsprog er en del af den arbejdsmæssige dagligdag for de allerfleste, og alle bruger engelsk, men de viser også, at også andre sprog er levende arbejdssprog. Opfattelsen af, at engelsk ikke er tilstrækkeligt, ses af hvor mange, der bruger et andet sprog i arbejdet. Særligt tysk anvendes af mange. Stort set alle, angiver, at de kan engelsk og en meget stor andel markerer for tysk. Herefter følger fransk og skandinaviske sprog (mest svensk), mens gruppen, der kan spansk og andre sprog, er mindre. Det bekræftes af interviewene.

De adspurgte synes, at de er gode til sprog, men de har også klart angivet, at de gerne vil øge deres kompetencer, og kun en mindre gruppe ønsker ikke flere kompetencer i sprog. Interessen er størst for tysk fulgt af fransk. Herefter fordeler interessen sig på en bred vifte af sprog med engelsk, skandinaviske sprog, spansk og italiensk som de dominerende.

Denne motivation til at lære sprog kan blive vanskelig at realisere. Som det fremgår af interviewene, så skal det alt overvejende ske på eget initiativ. Det er tilsyneladende kun sjældent, at sproguddannelse indgår som en del af den kompetenceudvikling og efteruddannelse, der tilbydes medarbejderne. Det betyder på den anden side, at der er et uudnyttet potentiale og en motivation, som det er vigtigt at være opmærksom på.

Sproglige tillægskompetencer er værdifulde for rigtig mange medarbejdere, og det oplever de dagligt. Alligevel er de ikke værdsat eller erkendt for alvor. Et par af interviewpersonerne giver hver deres synspunkt på dette forhold med udsagnene: ”Man kan gøre meget og nå langt, hvis man kan sprog” og ”Jeg tror ikke, at arbejdsgiverne er klar over, hvor vigtigt det er, at kunne andre sprog end engelsk”. Det viser DI- og SDU-undersøgelserne imidlertid, at mange arbejdsgivere er, og det bekræftes af både DI og Dansk Erhverv, der i januar 2021 i en artikel til ”Gymnasieskolen” udtaler, at danske virksomheder ikke kan klare sig med medarbejdere, der kun kan engelsk.

Det er også vigtigt at notere sig, at det fremgår af mange tilbagemeldinger fra respondenterne, at kompetencer i sprog ikke kun er relevante for eksporterhvervene. Det er de inden for de fleste brancher og erhverv. Alligevel er der ikke fokus på sprog i kompetenceudviklingen, og kun enkelte respondenter rapporterer, at sprog indgår som en del af efter- og videreuddannelsesmulighederne. Den motivation til at lære sprog, som respondenterne udtrykker, vil med en systematisk indsats være en vej til hurtigere og mere effektivt at høste gevinsterne af sprog som tillægskompetence for både virksomheder og medarbejdere, i stedet for at forlade sig på den nuværende situation, hvor dette altovervejende er overladt til ”gør-det-selv”-metoden.

Nytten af sprogkompetencer skal ikke leve i det skjulte, det er de for værdifulde til. Med disse tre undersøgelser er de kommet lidt længere ud i lyset, eller som en interviewperson udtrykker det: ”Endelig er der nogen, der har lagt mærke til at sprog er vigtigt og vil gøre noget ved det”. Det kan undersøgelser selvfølgelig ikke. Det kan kun handling, og det er ved at være tid til at omsætte denne viden om sprog som tillægskompetence til handling, der kan gavne og sikre fremdrift.

9

De videre perspektiver på baggrund af undersøgelserne

Der er gennemført tre undersøgelser blandt medarbejdere med en akademisk uddannelse med en anden hovedkompetence end sprog, og de har samme struktur. Det er derfor relevant at sammenstille resultaterne fra enkeltundersøgelserne. Her er tale om respondenter med meget forskellige uddannelser og med meget forskellige karriereveje. Alligevel er hovedresultaterne de samme med omkring tre fjerdedele af respondenterne, der svarer, at de har oplevet positive effekter af sproglige tillægskompetencer. Det er dog vigtigt at anføre, at deltagerne selv har valgt at være med i undersøgelserne, så det er muligt, at der er en overvægt af respondenter med positive erfaringer med sprog som tillægskompetence, men det kan hverken at be- eller afkræftes. Derimod giver det, at omkring en fjerdedel af respondenterne angiver, at de ikke har oplevet en positiv effekt, en forvisning om respondentgruppernes bredde.

Dette undersøgelses-set-up er eksplorativt, og det næste skridt er en større kvantitativ undersøgelse med det formål, at specificere værdien af sproglige tillægskompetencer for medarbejderne nærmere, at bestemme andelen af medarbejdere, der oplever en positiv effekt af deres sprogkompetencer i forhold til jobfunktioner og erhverv, og at se, i hvilke arbejdssituationer sprog er fremmende eller afgørende. Det ideelle vil være at gennemføre en sådan undersøgelse i et samarbejde mellem relevante faglige organisationer og arbejdsgiverorganisationer. Det vil give den nødvendige forankring og nuancering af viden om værdien af sproglige tillægskompetencer, og det vil gøre det indlysende, at sprog er en kompetence, der skal tages alvorligt, og som skal indgå i kompetenceudvikling og -planlægning hos medarbejdere og virksomheder. Hermed kan viden omsættes til handling, og det på den mest motiverende og effektive måde.

På længere sigt vil en fastholdelse af opmærksomheden på værdien af sproglige tillægskompetencer blive styrket af udvikling af en ny økonomisk disciplin, "language economics", som vil kunne kvantificere gevinsterne med validerede metoder. Med nye faglige redskaber vil det blive muligt at estimere effekterne af investeringer i sprogkompetencer. Det vil kunne kvalificere og fremme en bredere debat om sprogpolitik og give input til initiativer på området.